

Tussen de opvang en ontwikkeling van kinderen staan wetten in de weg en praktische bezwaren

Presentatie voor de bijeenkomst 'Van nul tot twaalf in 2024; De toekomst van de kinderopvang en de relatie met het onderwijs', Utrecht, 13 november 2014

Prof. Dr. Ron Oostdam

Lector Maatwerk in leren en instructie en
onderzoeksdirecteur Kenniscentrum
Onderwijs en Opvoeding, Hogeschool van
Amsterdam; Hoogleraar
Onderwijsleerprocessen, Universiteit van
Amsterdam

Kinderopvang op dit moment een bont palet qua vorm, inhoud en structuur

- Verzamelterm voor uiteenlopende verschijningsvormen (baby-opvang, peuteropvang, peuterspeelzaalwerk, voorschoolse educatie, kindcentra, gastouderopvang, buitenschoolse opvang)
- Kinderopvang is publiek geregeld, maar wordt privaat uitgevoerd
- Geen universeel recht op kinderopvang: soms gratis, soms gedeeltelijk gratis, en soms inkomensafhankelijk
- Regelgeving geleid door economisch perspectief (participatie arbeidsmarkt); veel verschillende geldstromen en tegemoetkomingen
- Grote afhankelijkheid van economische ontwikkelingen waardoor onstuimige groei afgewisseld kan worden met een aanzienlijke krimp

Kwaliteit opvang in relatie tot ontwikkeling kinderen

- Inmiddels grote overeenstemming over kwaliteitscriteria voor ontwikkeling van kinderen (opgestelde pedagogische kaders)
- Overeenstemming en helderheid over belangrijke ontwikkelingsgebieden en -doelen (het 'wat')
- Duidelijk minder overeenstemming over 'hoe' de ontwikkeling moet worden bevorderd (spontane ontwikkeling versus gestuurde ontwikkeling)
- Onderwijsraad (2008) maakt in haar rapport 'Een rijk programma voor ieder kind' een onderscheid in twee tradities ten aanzien de opvang en educatie van jonge kinderen (de sociaal-pedagogische versus de schoolvoorbereidende traditie)

- Structurele kwaliteitseisen worden inmiddels breed in het veld gedragen (de 'ijzeren driehoek' beroepskracht-kindratio, groepsgrootte en kwaliteit/opleidingsniveau professional)
- Daarnaast ook algemene erkenning voor structurele aspecten als pedagogische ondersteuning door staf, continue ontwikkeling medewerkers, interne kwaliteitszorg, PM-stabiliteit, groepsstabiliteit en planmatig werken met kinderen - in onderzoek ook allemaal duidelijke voorspellers van kwaliteit van opvang

Sprongen voorwaarts in wetgeving

- **Wet Kinderopvang** (2005) waarin een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen verzorgen, opvoeden en het leveren van een bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen; vastleggen vier pedagogische doelen (veiligheid, bevorderen persoonlijke, sociale en morele competentie)
- In 2010 de **Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie** (wet OKE), die feitelijk drie wetten aanpast:
 - **Wet Kinderopvang**: kwaliteitskader voor peuterspeelzalen en voorschoolse educatie; doel harmonisatie peuterspeelzaal en kinderopvang
 - **Wet Onderwijstoezicht**: Inspectie bewaakt kwaliteit voorschoolse educatie

Plussen en minnen bij huidige situatie

- Verschillende onderzoeken laten zien dat de sociaal-pedagogische ondersteuning door PM over het algemeen op niveau is
- Ook zijn PM goed in staat tot structureren, het stellen van grenzen en het reguleren van gedrag
- Educatieve stimulering en ondersteuning op het gebied van ontluikende geletterdheid en gecijferdheid is een aandachtspunt (naast professionalisering ligt hier ook een taak voor de opleidingen)

Groot knelpunt bij voor- en vroegschoolse educatie

- VVE al jaren centale pijler in achterstandenbeleid
- Voorschool te definiëren als **passende opvang**
- Een van de grootste kwaliteitsimpulsen qua financiën
- Inmiddels een groot aantal studies verricht naar de effecten
- Vanuit het perspectief om kinderen een betere start te bieden in het basisonderwijs zijn de resultaten teleurstellend
- Enkele verklaringen voor uitblijven effecten:
 - Betrokkenheid ouders (combinatie ‘center-based’ en ‘home-based’)
 - Heterogene samenstelling van de groepen
 - Kwaliteit en intensiteit van de implementatie

Hoe nu verder?

de beste manier
om de toekomst
te voorspellen is haar
A andachtig en
B eziend te
C reëren

www.arendlandman.nl

- Opdracht van Stichting Humanitas aan ChildCare International
- Centrale vraagstelling: **Ervan uitgaande dat de Nederlandse samenleving streeft naar een opvoedings- en onderwijsklimaat waarbinnen alle kinderen, ongeacht hun achtergrond of afkomst, gedijen en kansen krijgen, welke inhoudelijke en organisatorische randvoorwaarden moeten we dan aan dat opvoedings- en onderwijsklimaat stellen? Een hoe moet een systeem eruitzien dat alle kinderen kansen biedt om op te groeien tot volwaardige burgers?**
- Vraag is voorgelegd aan dertien (!) experts in binnen- en buitenland (waaronder Robin Alexander, John Bennett, Eva Johansson)

Consensus over fundamenteel uitgangspunt

- Eerste levensjaren zeer belangrijk voor latere ontwikkeling
- Naast individuele kenmerken van kinderen bepalen ook omgevings- en achtergrondkenmerken de cognitieve en sociale ontwikkeling
- Resultaten uit breinonderzoek lijken dat eveneens te onderbouwen: 'content shapes the brain'
- Goede kinderopvang en een goede voorschool kunnen tekorten in omgevings- en thuismilieu compenseren en versterkereffecten voorkomen
- Investeren in kinderen - mits op goede wijze – loont (cf. rapport van WRR, Naar een lerende economie 2013)

Variatie qua adviezen, maar wel duidelijke kaders

- In voor- en vroegschool accent op combinatie zorg, opvoeding en brede educatie; daarna meer nadruk op gestructureerd (formeel) leren
- Zorg voor vloeiende overgang tussen voorzieningen en basisschool
- Laat onderwijs en kinderopvang nauw samenwerken en benut elkaars expertise (interprofessionele samenwerking op gelijkwaardige voet)
- Meer professionals met hogere beroepsopleiding in de kinderopvang (streven naar een goede mix qua samenstelling teams)
- Goede samenwerking realiseren tussen professionals en ouders
- Consistent overheidsbeleid (qua toegankelijkheid en financiering)

Stippen op horizon 2024

- Ontwikkelen van een **brede samenhangende visie** voor opvang, opvoeding en educatie
- Expliciet sturen op **goed opgeleid, gekwalificeerd personeel** (implicaties voor de opleidingen); tegelijkertijd inzetten op professionaliseringstrajecten
- Meer aandacht voor **passende opvang** gericht op differentiatie naar individuele behoeften, educatieve stimulering en ouderbetrokkenheid (met name ook in relatie tot VVE)
- Beleid inzetten op **stelselwijziging**: realisatie van één basisvoorziening (verwijder schotten tussen basisonderwijs en voorzieningen voor kinderopvang en maak een einde aan de wirwar van geldstromen en tegemoetkomingen); bijvoorbeeld in de vorm van integraal kindcentrum
- Inzet vanuit overheid dat **voorzieningen breed toegankelijk** worden voor alle kinderen vanaf 1 jaar (ten minste vier dagdelen per week)
- Voorzieningen voor kinderopvang zo nodig **(deels) uit de private sfeer**

Tot slot nog even dit ...

Onderwijs is meer dan onderwijzen en kinderopvang is zoveel meer dan het 'opvangen' van kinderen

Dank voor uw
aandacht

